

járnunk humilitásban, azaz alázatosan, észben tartva, hogy nem szavainkból, hanem életünk egészéből mutatkozik meg vallásunk, az, hogy hogyan használjuk fel ama véges, megkötött szabadságunkat, hogyan éljük meg szeretetünket.

És jól írta Frankl azt is, hogy minden percben megkérdez minket is az élet, s a legfontosabb az, hogy amíg élünk adatik, jól válaszoljunk: szeretettel, hálával az iránt, hogy önmagunk lehetünk, nemet mondván a halál és az embertelenség arcába, és igent rikkantva mindarra, ami az életet szolgálja. Így talán az utolsó szavunk majd a köszöneté lehet, és az utánunk jövők hálásan gondolnak ránk is, egy újabb 435 év távlatából. Ámen.

KOPPÁNDI BOTOND

UNITÁRIUS PRÓFÉTASÁG*

1Kor 14,3

Kedves Testvéreim!

1. Nagy napra virradtunk ma, hiszen Isten jóvoltából lehetőségünk nyílik lelkileg összekapcsolódni a Kárpát-medence és a világ magyarjaival, mégpedig úgy, hogy a Duna Televízió, ez az összetartó erőforrás, lehetőséget ad nekünk, hogy a nagyvilág elé állva mondjuk: ilyenek vagyunk, látjátok, próbáljatok meg ilyennek elfogadni!

Éppen ezért ma egy kicsit rólunk is fog szólni a történet: egyfajta számvetést végzünk, hitelveinket boncolgatjuk, megpróbáljuk kicövekeltetni, hogy hol a helyünk és mi a dolgunk ebben a teremtett világban, és közben megpróbálunk lelkileg is töltekezni. Talán megbocsáttatik nekünk, ha mindez ma személyesebb hangnemben fog szólni..!

2. Pál apostol szavaiból merítünk ehhez ihletet, mert mintha nekünk és rólunk szólna: prófétálni kell, „szeretetre törekedve, mert ezzel emberekhez szólunk, és ezáltal építünk, bátorítunk és vigasztalunk. Akár élethivatásunk is lehetne!

Még mielőtt továbblépünk, „adjuk meg a császárnak, ami a császáré”, és mondjuk el, hogy az idézett rész a korinthusi levélből való, és a Saulból lett Pál írta Kr. u. 54–57 körül, egy olyan gyülekezetnek, amely vallási-nemzeti, sőt: erkölcsi sokszínűségéből fakadóan igencsak szomjazza az eligazító jó szót. A kulcsszó a „prófétálás”, ami a próféták tiszte volt. A próféták elhívott és elhivatott emberek voltak, akiknek az volt a feladata, hogy figyelmeztessenek, ha tévútra tért a közösség, bátorítsanak, ha félelem vagy gyávaság

* Elhangzott a Duna TV-ben, 2003. július 20-án.

fészkelte a szívekbe, hogy – mint a csillagok – utat mutassanak, ha nem volt világos a követendő cél. Erkölcsi felügyelők, őrállok, lelkes emberek voltak, akik isteni ihletéssel dolgoztak – Pál szerint ez építő jellegű, bátorító és vigasztaló hatású volt, tehát nemes és elismerést érdemlő cselekedet.

3. Ez a prófétikus hajlam könnyen megérthető, ha életünknek olyan pillanataira gondolunk, amikor úgy éreztük, hogy meg tudjuk váltani a világot, képesek vagyunk vállunkon elhordani a Székelyköt, családjunk és közösségünk boldogulásáért vállalhatjuk a legnagyobb áldozatokat is – és ekkor álmainkhoz keretet, sőt hasonlóan érző társakat is találtunk!

4. Nekem életem nagy felfedezése az volt, hogy rebellis tizenévesként, amikor, tudjátok, piros-fekete tarisznya, hosszú haj, Rolling Stones-nyelv és Hobo-fityisz jelzi állapotunkat, nos, akkor fölfedeztem, hogy mindaz, amit a világról, az életről, önmagamról, Istenről, a halálról stb. hiszek, az szinte hajszálpontosan megegyezik anyai ágon örökölt unitárius vallásom tanításaival.

Baráti közösségben, a mindent megkérdőjelező serdülők bátorságával, ilyesfélekén vitatkoztunk:

- miért is lennénk mi *bűnösök*, ha már megszülettünk, és szeretetben fogantunk? és érveléseink alátámasztására az újszülött kisgyermek ártatlan mosolyával példálóztunk, nagy bölcsen...

- vagy: miért kellene mindennek úgy történnie, ahogy „*meg van írva a Nagy Könyvben*”, és saját döntéshozó képességeinkről elméldkedtünk, miközben Babits *Én nem hiszek az elrendelésben* című versével küszködöttünk...

- a *Bibliát* olvasva erőt merítettünk a lélekemelő passzusokból, de órákat vitatkoztunk azokon a részekén, amelyeket kritikus elménkkel megkérdőjeleztünk...

- a *halálról* úgy filozofáltunk, hogy ha már megszülettünk, akkor halálunkkal tartozunk az életnek, és öntudatlanul is hittünk a test és a lélek dualizmusában, mert éreztük, hogy mindennek csak úgy, hirtelen nem lehet vége... – meg aztán: lennie kell valami számadásfélének is...

5. Hadd, ne részletezzem...! Nagyapám, aki lelkész volt, s aki bajusza alatt mosolyogva csendesén figyelte Jónás-szerű tusakodásunkat, egyszer csak kézen fogott, a templomkertben leültetett, és úgy, ahogyan csak a nagyon bölcs emberek tudnak, szelíd hangon mesélni kezdett:

Mesélt arról az *Istenről*, aki nem a villámokban eljövő félelmetes, hatalmas Úr, hanem a gyermekét, a nagybetűs Embert mindenkor szerető békeséges Atya. Ő, mondta, nemcsak, hogy elhívott minket ebbe a világba, hanem, sokszor – a látszatok ellenére is –, gondot visel ránk, akár közvetlenül, akár közvetetten, szereteteink révén. És hát Ő nemcsak a Bibliában, kánonokban vagy bölcs emberek által „jelentette ki” magát (megjegyzem, csak úgy szívtuk magunkba az efféle „teológias” szavakat!), hanem a természetben, a templompadok közt, de az emberek mosolyában is!

Mesélt *Jézusról*, a nagy tudású lelki emberről, aki olyan érthetően tanított örökérvényű igazságokat, hogy a tékozló fiúban, a jeruzsálemi tömegben, de Péterben is XX. századi önmagunkra ismerhettünk!

Beszélt a *szentlélekről*, erről a bennünk is meglévő és munkálkodó isteni erőről, beszélt a nagy *istenti ajándékokról*, a bennünk szunnyadó és kemény munkával felszínre hozható *lelki tehetségekről*.

Hosszasan elidőzött a világos *értelem* és az érett *lelkiismeret* fogalma felett, és nyomatékosan mondta, hogy mi, unitáriusok tanítjuk a *szabadakaratot*, amellyel – hitünk szerint – választhatunk az előttünk felvilanó életlehetőségek között...

Beszélt a *felelősségről*, amellyel ezeket a döntéseket mérlegelnünk kell, csínytevéseinkkel példálózott, amikor a *bűn* fogalmát írta körül, és igen, így mondta: minden elkövetett vétket meg lehet bánni, jóvá lehet tenni, mert az Apához hasonlítható Legfelsőbb Szellem esélyt ad a megjavulásra!

Beszélt az *örökélet*ről (megvallom, ezt nehezen értettük!), amelyről csak a hit függvényében érdemes szólni, és igazolta azt a feltevésünket, hogy az erkölcsi világrend megköveteli a ránk bízottak *számonkérését*.

Végül azt mondta, hogy persze ez a vallás, ez a hit, ez a világnézet csak akkor ér valamit, ha elvei szerint élünk úgy, hogy munkánk nyomán ez a világ és szeretteink élete is jobb lesz...!

Olyan hitelesen csengtek szavai! És olyan hihető volt minden! Mert közben láttuk őt imádkozni az asztalnál, ebéd előtt, valami szentséget árasztani maga körül, amikor palástot viselt, és jézusi emberismeretről tett tanúbizonyságot akkor is, amikor szántani tanította Földes Ferit, akit mintha még a neve is erre a mesterségre „predesztinált” volna!

Hát, mit mondjak? - Rettenetes büszke voltam: Nagyapámra, aki lelkész-ként is olyan hús-vér-valós emberként élte meg hitét, mégha amolyan „mezei prófétaként” is, no, meg büszke voltam vallásomra, amely nem lehet rossz, ha megtűr, sőt! elfogad olyan megátalkodott kérdezőket/kétkedőket, mint amilyenek mi voltunk!

6. Ez a tisztelet és csipetnyi büszkeség még jobban elmélyült bennünk, amikor a Teológián kiderült a jézusi és a vallásalapító dávidferenci tanítás közötti azonosság. És egyre világosabbá vált, hogy miben vagyunk hasonlók és miben mások; Jakab apostol hatására hitünket cselekedeteink révén próbáltuk teremtővé tenni, és szinte öntudatlanul kezdtünk el szerveződni, mozgolódni, azaz: emberekhez szólni, építeni, bátorítani. Nem tudtuk, hogy ez már prófétálás, de ifjúsági egyletek, konferenciák és hatásos szórvány-mozgalom nőtt ki eme folyamatból, amihez végülis csak három tényező kellett: *istenti szikra*, sokra hivatott, *lánglelkű játszótársak*, és egy, a szüklátóköröség béklyóitól mentes *szabad vallás*.

7. Ez a szabad vallás ma az enyém, a tiéd és mindenkié, akik hasonlóképpen éreznek. Van egy 435 éves múltunk, amelyhez hozzákapcsolódnak a jelen kihívásai.

Eljátszadoztunk a gondolattal: ha csak unitáriusok éltek volna a Földön, akkor most lenne *Jefferson* által Függetlenségi Nyilatkozatunk, *Bell* jóvoltából telefonunk, *Morse*-jelekkel kommunikálnánk egy olyan házból, amelyet a *Franklin* által feltalált villámhárító véd.

Vagy, közelebbi tájakra evezve: üldögnénk a *Pákei Lajos* tervezte New York kávéházban Kolozsváron, a *Gyallay Domokos* által írt *Vaskenyérent* olvasgatnánk, hallgatnánk *Bartók Cantata Profanáját*, elcsevegnénk a *László Gyula* professzor által tanított kettős honfoglalás elméletéről, és tehetnénk mindezt jó nyugodtan, mert a Dávid Ferencünk és János Zsigmondunk által megteremtett vallás- és lelkiismereti szabadság törvénye ezt megengedné nekünk...! Ez lenne az „*unitárius feeling*” - divatos, mellőzendő műszóval, és talán el is ringathatnánk magunkat az illúziókban...

Ez azonban nem volna bölcs! Mert szép ugyan, hogy Jókai Erdélyben járva, és Kossuth Amerikában szimpatizált velünk; az is jólesik, hogy Weöres Sándor üldögejt valamikor a '70-es években a torockószentgyörgyi parókia udvarán, és elismerő szavakkal illette vallásunkat; szép, hogy volt egy Bölöni Farkas Sándorunk, Brassai Sámuelünk és Orbán Balázsunk; az is jólesik, hogy sok barátunk tiszteli és magáénak vallja hitelveinket, de ez ma már „nem elég az üdvösséghez!”

Mert egy vallásnak akkor van létjogosultsága, ha tanítása és példaadása révén eligazítást nyújt az élet labirintusaiban.

8. Unitárius vallásunk ezt hogyan teszi?

Úgy, mondhatnánk, hogy egy 435 éves történelmet állít elénk, de ahogy kimondjuk, már érezzük is, hogy ez nem elég. Akkor úgy, hogy egy olyan erkölcsi-teológiai rendszert mutat fel, ahol szabadon szárnyalhat a szellem, tiszta lehet a lélek, otthon érezheti magát az értelem, ahol otthonra lelhetünk, és kiteljesíthetjük magunkat.

Ez már jobban hangzik.

Ha egy képpel élhetnék, akkor unitarizmusunkat egy dobozhoz hasonlítanám: jól meghatározott falai vannak, amelyeket hagyományaink, lelkiismeretünk és értelmünk alakított ilyenné, és a jó hír az, hogy falai üvegből vannak, hogy azon túl is lássunk! (Scott W. Alexander)

9. Mint minden vallás a miénk is keresi az állandó megújulás útjait. Jóakaróink és kritikásaink szerint három út van előttünk:

a. közeledjünk azokhoz a gyökerekhez, amelyekből vadhajtásként a 16. század derekán kinőttünk. Ez lenne – szerintük – az ún. „keresztényebbé válás” útja;

b. építsük be vallásunkba az új vallási mozgalmak néhány elemét;

c. gyarapodjunk az amerikai unitáriusok liberális sokszínűségével – ez lenne a testvérgyülekezeti mozgalom hozadéka.

Ha az elsőt választjuk, akkor Dávid Ferencék örökségét hazudtolnánk meg, különben is, felfogásunk szerint, keresztény az, aki Jézust követi, és mi ebben elég következetesek vagyunk!

Az új vallási mozgalmak sem kínálnak sok jót. A legtöbbjük felszínes, egy-egy magamutogató vezér öntömjénezéséből áll – egyáltalán nem a mi utunk!

Az amerikai unitarizmus? Nos, tőlük sokminden megtanulható: gyakorlatosság, a sokszínűség tisztelete, a másság elfogadása, a Channing, Emerson

és Parker nevével fémjelzett politikai-társadalmi érzékenység és felelős állásfoglalás. De, vegyük tudomásul, a mi vallásunk keresztény alapokon nyugszik, erősen nemzeti jellegű, és – hát – az Isten-hitet sem volna szabad aprópénzre váltani!

10. Mi a megújulásnak egy másik formáját kell, hogy keressük, és ez a belülről jövő, önmagunkból táplálkozó, naponkénti megújulás. Ha hűek akarunk lenni gyökereinkhez, akkor a *semper reformanda*, az állandó megújulás elvét kell, hogy kövessük. Sokan ezt a címerünkben levő, a „Legyetek szelídek, mint a galambok, és okosak, mint a kígyók” bibliai jelmondatunkban vélik felfedezni: a saját farkába harapó kígyó egy végtelen kört alkot – viszatér önmagába, hogy onnan újuljon meg. (Czire Szabolcs)

Ez a megújulás végeredményben bennünk van, olyan fokon, ahogy ezt lelkünk megkívánja. Az olyan, némelyek által hiányolt fogalmak, mint *lelki gyakorlat, meditáció, csend, imádság, misztika* stb. nem idegenek a mi felfogásunktól, tévedés azt hinni, hogy a miénk pusztán az ész, a ráció vallása lenne!

A torockószentgyörgyi ember megemeli kalapját, összekulcsolja kezét, és elmond egy hála-fohászt, ha délben megkondul az ősi templom harangja; az idős asszonyok addig nem vesznek magukhoz ételt, amíg ünnepkor a templom piacán nem részesülnek a lélekújító úrvacsorában; a születés és a halál egybegyűjti a falu népét, a fekete ünneplők misztériuma valami fenségességről árulkodik, a földközeli lét évszázados rendben tartja a közösség és az istenség viszonyát: vetni és aratni is Isten nevével az ajkunkon indulunk. Hát kell-e ennél több, kell-e ennél szebb, amikor jól tudjuk, hogy a jövődőt a múlt értékeire érdemes ráépíteni?

11. Pál apostol csak arra kér, hogy törekedjünk a szeretetre, és hogy építő, bátorító és vigasztaló legyen minden cselekedetünk. Prófétálni, ezek szerint, nekünk annyit jelenthet, hogy igazán szóljuk az unitárius tanokat, megéljük az unitárius eszményeket, hogy ezáltal Isten- és emberszolgálatunk kiteljesedjék. Istennek munkatársai vagyunk a minden nap megújuló teremtésben, embertársainkhoz azzal az alapállással közelítünk, hogy minden emberben ott van a jóra való készség csírája, az életet pedig azért kaptuk ajándékba, hogy boldogan, tisztességesen és szépen éljük meg.

Unitárius vallásunk erről szól, életünk ettől másabb. „Látomás nélkül az emberek elvesznek”- mondja a Példabeszédek írója, és én arra lennék kíváncsi: hogyan képzeled el vallásodat 5, 10 vagy 50 esztendő múlva?

Prófétikus ihletettségu vallásunk van, amelyre büszkék vagyunk, s amely az egyetlen magyar alapítású vallás. Megtartott bennünket 435 éven át, jobban, rosszban, megpróbáltatásban és örömben egyaránt. Része életünknek, nem csupán vasárnap öltjük magunkra, élni akarásunkról és cselekedni vágyásunkról szól. Ajándékba kaptuk, de tudnunk kell, hogy az ajándékba kapott világ az ajándékozóé marad, ha nem tesszük jobba!

12. Azt mondják: az élet életveszélyes, olyan, mint egy aknamező. Ha ez igaz, akkor az unitárius embernek olyannak kell lennie, mint egy tűzszerezés-

nek, aki az aláaknázott területeken képes felkutatni és semlegesíteni a robbanófejeket, és apró, kicsiny zászlócskákkal meg tudja jelölni az „unitárius ösvényt”.

Faludyt, a Költőt parafrazálva: *Unitárius Testvér, sovány a földünk, / könyörgök, egyet tégy nekem: Szórd szét kincseid / az emberek közt, a réteken!*

Prófétálni hívlak, unitárius, keresztény és magyar eszméket hirdetni és megélni, hogy ezáltal építsünk, bátorítsunk és vigasztaljunk! Utazásodhoz végy magad mellé 3 útitársat, és ezek mellett tarts ki híven! Ezek az *Álom*, a *Hit*, a *Szeretet*. Az *Álom* kell ahhoz, hogy elindulj. A *Hit* segíteni fog menni. A *Szeretet* majd barátokkal ajándékoz meg!

Prófétálj, Emberfia! Építve, bátorítva és vigasztalva! Ámen.

KISS KÁROLY

ISTENTŐL VALÓ KINCSÜNK

2Kor 4,7

Pál apostol alakja, szerepe rendhagyó, rendkívüli a kereszténység történetében. Eppen ezért nem árt, ha néhány pillantást vetünk életére, alakjára, életútjára.

Saul, ez a rendkívül művelt, farizeusi szellemben nevelkedett zsidó férfi, aki egyben római polgár is, minden eszközzel, hatalmának, felsőbbségének tudatában üldözi a keresztényeket. Büszke, öntelt és elfogult. Ha csak a keresztényekre gondol, lelke háborgással, sőt gyűlölettel telik meg. Felsőbbségének, igazságának meggyőződésével, göggyével úgy érezte: – én Saul, sokkal több vagyok, mint ezek az egyszerű, tudatlan, műveletlen, szegény, könnyenhívő, befolyásolható halászok, emberek. Nekem igazam van, nekem jogom van, nekem hatalmam van!...

S aztán egyszerre megváltozik; – az üldözőből üldözötté, Saulból Pállá válik! Már nincs mellette sem a zsidó-papi hatalom, sem a világi hatalom. Göggye, felsőbbrendűségi érzése-tudata megszűnik. Mindezt alázat és szerénység váltja fel. És szolgálat, az evangélium rendíthetetlen szolgálatának áldozatteljes vállalása.

Ha egy pillantást vethetnénk alakjára: egy törekeny testű, sovány, vézna, úgyis mondhatnánk vékonydongájú férfit láthatnánk. Honnan veszi hát azt a rendkívüli erőt, bátorságot, veszélyekkel szembeni ellenállást, kitartást, amely életének új útját, szolgálatát jellemzi? Honnan az a lelkesültség és elkötelezettség, amely kiárad, sugárzik belőle, s amely megfogja, magával ragadja az őt hallgatót, vele érintkezőt?